

Pojem a předmět

Pojem je vždycky pojmem něčeho, co je oním pojmem pojímáno; v tom smyslu můžeme mluvit o tom, že každý pojem má svůj „předmět“. Když něco takového ovšem řekneme (když použijeme takové formulace), tak o „pojmu“ nejen mluvíme (a něco říkáme), ale na „pojem“ také myslíme. A to znamená, že si musíme klást otázku, může-li v tomto smyslu být pojem sám pojímán jako předmět, zejména když chceme uvažovat o „pojmu pojmu“. Patočka např. (Negat. platon., 6647, str. 53) říká, že „pojem je nutně předmět“; říká to krátce po té, když řekl: „představovat, tj. stavět (duchovně) před sebe (což znamená vždy zároveň pod sebe), je možno přirozeně pouze předměty“ (dtto). (Z toho by bylo ostatně možno vyvodit i to, že pojem je možno si také představovat, nejen tedy „mínit pojmem“.) Zároveň je však Patočka sám přesvědčen, že „idea“ „není původně ani předmět, ani pojem“ (dtto). Z toho zřetelně vysvítá, že si Patočka dost pojmově neupřesnil rozdíl mezi „předmětem“ jako cílem pojímání (případně cílem intence jednoho typu) na jedné straně a mezi předmětem jakožto míněnou „skutečností“, která někdy může mít předmětný charakter (nebo aspoň předmětnou stránku), aniž by se však k nějaké další předmětné (ryze nebo jen částečně předmětné) skutečnosti intencionálně vztahovala. Jinak by Patočkovi muselo být naprosto jasné, že je zcela zbytečná zdůrazňovat, že „idea“ není ani předmět, ani pojem“, neboť „idea“ v Patočkově smyslu je přece „skutečná“, je to „skutečnost“, byť nepředmětná. Nicméně se nemůžeme nyní netázat, jaký je tedy vztah mezi tím, jak se k nějaké skutečnosti (intencionálně) vztahuje pojem, a jak se naproti tomu k téže skutečnosti vztahuje „idea“; a právě tak nemůžeme zapomenout na další otázku, jak můžeme vůbec mínit „ideu“, tj. jak se může „idea“ stávat intencionálním „cílem“ našeho mínění, našeho pojmového myšlen, tedy pojmu. Tady se zdá, že se budeme muset vážně zabývat touto problematikou a to konkrétně revizí ne už jenom Patočkova ale i svého vlastního chápání „pojmu“ a způsobu jeho vztahování jak k předmětnosti, tak k nepředmětnosti (a to bez ohledu na to, zda jde o skutečnost, která se už dále k ničemu intencionálně nevztahuje, nebo zda jde o něco rovněž skutečného, co se však dále intencionálně k něčemu dalšímu vztahuje).

(Písek, 141117-1.)